

Forord

Takket være godt samarbeid med forfattere og trykkeri, kan vi også i år presentere Årbok for Nord-Østerdalen. Nå har det blitt nr. 23. Verdifull støtte får vi også fra våre mange annonsører. Årets Årbok følger tidligere opplegg. Antall medarbeidere har økt, det betyr at vi denne gang har mer stoff enn vi kunne få med. Derfor måtte vi se litt på fordeling av tema og geografi før endelig komponering ble ferdig.

Som i fjor kan vi også i år markere jubileer. 1600-tallet var en oppblomstring for Nord-Østerdalen, oppstarten av gruedrifta på Kvikne fikk store ringvirkninger. Kvikne kirke, innviet 1654, er et imponerende minnesmerke om gruedrifta og den økte aktiviteten. Også andre kirker ble bygd, Vingelen fikk ny kirke i 1653. Tradisjonen forteller at det var gudbrandsdøler som var der og tømret opp kirka. Gudbrandsdølene tømret også bur og stuer og satte sitt preg på byggeskikken. Kirka ble revet da den ble for lita og "brøstfeldig". Men mye av interiøret er bevart. Også begynnelsen på 1900 ble ei blomstringstid i regionen. I løpet av noen ti-år gjennomgikk samfunnet store forandringer. Takket være ny teknologi, etterspørsel etter malm og utenlands kapital, ble det pånytt fart i gruedrifta. Folldal Verk ble nyetablert i 1904, med utenlandsk kapital og den markante direktør, Worm H. Lund som drivkraft. I løpet av noen år ble Folldal omskapt til et moderne gruve samfunn og bygda fikk sin spesielle preg. Dette førte til at Lille-Elvdalen kommune ble delt i Alvdal og Folldal kommuner i 1914. For å få det virkelige tidsspenn når det gjelder bergverk og gruedrift, har vi også en artikkel om klebersteinsbruddet på Kvikneskogen, der det var aktivitet 500 år f. Kr. I år er det avdekket nye interessante opplysninger om virksomheten i bruddet.

Også året 2004 har vært preget av mye organisasjonsarbeid knyttet til museumsreformen. Den nye institusjonen Nordøsteds-

museet startet opp virksomheten 1. jan 2004 med nye vedtekter og visjoner. Det nye museet har nå drift- og forvaltningsansvar for 133 hus, fordelt på 34 avdelinger, 20000 gjenstander. Men eiendomsretten ligger lokalt og stor innsats forventes fremdeles av lokalmiljøet. Til tross for gjennomføring av omorganisering, ble det ikke noe mer penger, verken fra stat eller fylkeskommune. Derimot fra fem kommuner, Folldal, Alvdal, Tolga, Os og Rendalen. Tynset ble den eneste kommunen som ikke økte sitt bidrag. At det ikke ble noe Museumsreformmidler førte til at virksomheten ble liggende på et lågmål. De nye visjonene kunne ikke gjennomføres, likevel er det forsøkt med økt innsats på formidling, informasjon, registrering og vedlikehold. Nord-Østerdalen har kommet lengst i arbeidet med museumsreformen i Hedmark, men det har altså gitt lite eller ingen uttelling. Det er opprettet avtaler med lokalmusea, lokalavdelingene, med delt økonomisk ansvar. Lokalt engasjement er en viktig del av museumsreformen, med omvisning og aktiviteter knyttet til sommersesongen. Alle har stått på i rikt monn, en slik mengde aktiviteter ville ikke ha vært mulig for Nordøstedsdalsmuseet å organisere. Det må være et aktivt samspill mellom lokal frivillig innsats og faglig og lønnet. Nordøstedsdalsmuseet har inngått intensjonsavtale med Stiftelsen Folldal gruver med sikte på overføring av museumsoppgaver. Dessuten samarbeidsavtale med Rørosmuseet og deltar i to nettverk, knyttet til: Gruve og bergverk og Fjellbygd. Samtaler med Aukrustsenteret er også ført videre, slik Fylkestinget har vedtatt. Strategien må være at vi lokalt oppfyller intensjonene i Museumsreformen, slik at departementet ikke kan overse den omfattende innsats som blir gjort. Så er det også å håpe at Fylkestinget finner å kunne honorere den regionale innsatsen i Nord-Østerdalen!

Ramsmoen, oktober 2004
Per Hvamstad